

Іван ЯРМОШИК,
кандидат історичних наук,
доцент Житомирського
державного педагогічного
університету

Конференції на історичному факультеті Житомирського державного педагогічного університету

Історичний факультет Житомирського педагогічного університету було відкрито у липні 2001 р., проте він має давні традиції науково-історичних досліджень. У 30-50-ті роки тут функціонував словесно-історичний, а після 1952 р. історичний факультет, який у 1956 р. було переведено до Луцького педагогічного університету. Тут у 20-30-х роках працювали відомі дослідники вітчизняного минулого – Орест Фотинський, Василь Кравченко, Никанор Дмитрук, Корній Червяк, пізніше – Леонід Коваленко, Борис Кругляк та ін. Основну увагу науковці приділяли вивченню проблем історії Правобережної України, Волині, Житомирщини.

Відновлений історичний факультет Житомирського педуніверситету намагається продовжувати дослідницькі традиції попередників. Минулий рік ознаменувався проведенням на базі факультету низки наукових конференцій.

18-19 жовтня 2003 р. спільно з Польським науковим товариством у Житомирі та Спілкою польських учених України було проведено Міжнародну наукову конференцію «Поляки на Волині», головною метою якої була популяризація наукових досліджень польської проблематики у регіоні. На відкритті конференції ректор ЖДПУ, професор П. Саух наголосив на ролі польської спільноти у науковому, культурному, суспільному житті регіону, а також на значенні діяльності польських громадських організацій у становленні громадянського суспільства в Україні.

Генеральний консул Республіки Польща і Луцьку, доктор гуманістики Войцех Галонзка висловив подяку за організацію конференції, наголосив на важливості подібних форумів у налагодженні українсько-польських культурних

зв'язків, розвитку польської і української історичної науки.

Голова Товариства польських учених України, професор Г. Сторонський та начальник відділу у справах національностей, міграції та релігій облдержадміністрації М. Сюравич наголосили на необхідності інтенсифікації взаємин українського і польського народів, відзначивши особливу роль у цьому історичних досліджень.

Голова Польського наукового товариства в Житомирі С. Рудницький ознайомив присутніх з історією наукових досліджень польського населення Житомирщини за останнє десятиліття.

На пленарному засіданні конференції виступив завідувач кафедри історії України та зарубіжних країн Київського національного лінгвістичного університету, доктор історичних наук, професор Ю. Терещенко, який висловився за активізацію досліджень українського населення в Польщі й за проведення подібних конференцій з історії тамтешніх українців.

Надалі робота конференції проходила у тематичних секціях: «Поляки на Волині: історіографія питання», «Польські поселення та фольклор на Житомирщині», «Поляки у збройних конфліктах і повстаннях ХІХ ст.», «Поляки і політика», «Польська освіта на Волині ХІХ-ХХ ст.».

З повідомленнями про різноманітні проблеми українсько-польських стосунків на Волині виступили доктор історичних наук, професор Л. Баженов, кандидат історичних наук, доцент І. Ярмошик, кандидат історичних наук, доцент П. Натикач, кандидат історичних наук, доцент Н. Щербак, науковці з Києва, Рівного, Одеси та інших міст України. В роботі конференції взяли участь польські історики - доктор Р. Голянек, доктор М. Мондзік, Я. Ганцевський В. Козира, А. Байор та ін.

Підсумовуючи результат роботи, проректор університету, професор О. Дубасенюк визнала, що конференція мала високий науковий та організаційний рівень, і висловила сподівання що такі заходи сприятимуть подальшому розвитку досліджень польської тематики науковцями Житомирського державного педагогічного університету.

10-12 грудня 2003 р. історичний факультет університету провів Всеукраїнську наукову конференцію «Визвольна війна українського народу під проводом Богдана Хмельницького і Правобережна Україна». Фактично тематика виступів була набагато ширшою: було порушено широке коло проблем національно-визвольних змагань українського населення Правобережної України, питання участі в них різних верств українського суспільства - селян, міщан, духовенства, історіографічні проблеми визвольних рухів, тему увічнення пам'яті про ті події тощо. Конференцію відкрив ректор університету, професор П. Саух, який наголосив на актуальності теми конференції в процесі зміцнення і ідейних засад української державності, усвідомлення віковичних традицій українського державотворення, формування національної свідомості студентської молоді. Привітання з нагоди відкриття конференції виголосив заступник голови Житомирської обласної державної адміністрації, кандидат історичних наук І. Рафальський. Він також розповів про увічнення на Житомирщині і подій середньовічної історії України, у тому числі пов'язаних з історією козацтва.

На пленарному засіданні конференції виступили провідні дослідники української історії. Зокрема, член-кореспондент НАН України, доктор історичних наук, професор, завідувач відділу історії України другої половини ХХ ст., заслужений діяч науки і техніки України, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки В. Даниленко у доповіді «Концептуальні засади ідеології 300-річчя «возз'єднання» України з Росією» зауважив, що відзначення 300-річчя Переяславсько-Московської угоди мало політичний характер, коли офіційно було вперше введено тезу про «возз'єднання».

Доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії України Київського національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова В. Борисенко виступив із дослідженням «Зовнішньополітичні орієнтири уряду Богдана і Хмельницького в 1652-1653 рр.», в якому проаналізував багатовекторну зовнішню політику Богдана Хмельницького, а не лише московський її напрям.

Доповідь «Спадкоємність української еліти у національно-визвольних змаганнях XVI–XX ст.» виголосив доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії України та зарубіжних країн Київського національного лінгвістичного університету Ю. Терещенко, який розкрив важливе значення національної ідеї для української еліти у різні історичні періоди.

Принципово нові підходи до ролі Переяславської ради в контексті визвольних змагань під проводом Богдана Хмельницького розкрив у своїй доповіді «Переяславсько-Московська угода 1654 р. в контексті розвитку української революції середини XVII ст.» доктор історичних наук, професор, завідувач Центру соціальної історії Інституту історії України НАН України В. Горобець, зазначивши, що юридичним змістом згаданої угоди був перехід України під протекторат Москви, що часто практикувалося в міжнародних відносинах доби середньовіччя. Основні тенденції розвитку освіти після Переяслава висвітлила старший науковий співробітник відділу історії середніх віків Інституту історії України НАН України кандидат історичних наук О. Дзюба у повідомленні «Освіта в після-переяславський період: основні тенденції розвитку». Проблемам впливу визвольних змагань на розвиток національної культури присвятив своє повідомлення кандидат історичних наук, доцент М. Кордон, зазначивши, що визвольна війна зробила помітний вплив на всі аспекти життя українського народу, у тому числі духовні.

Кілька рефератів було присвячено регіональним аспектам визвольних змагань. Зокрема, кандидат історичних наук, доцент П. Натикач у повідомленні «1648 рік на Волині: хроніка і характер подій» проаналізував складні й суперечливі подробиці розгортання народної боротьби на Волині на початковому етапі війни, вплив перших перемог козацького війська на настрої місцевого населення. Кандидат історичних наук, доцент І. Ярмошик у своєму виступі «Характер народної боротьби проти польсько-католицької шляхти в XVII ст. на Східній Волині» торкнувся основних проявів антифеодальної та антикатолицької боротьби населення Східної Волині у першій половині XVII ст., наголосив на поширенні протестантських ідей в регіоні.

Про основні моменти біографії паволоцького полковника Івана Поповича розповів у своєму виступі асистент кафедри історії України Житомирського державного педагогічного університету Г. Махорін, зазначивши, що рух, очолений І. Поповичем, був продовженням національно-визвольних змагань населення регіону.

Історіографічним проблемам було присвячено виступ кандидата історичних наук, доцента Київського національного університету імені Тараса Шевченка В. Короткого «Народні рухи на Правобережній Україні XVII-XVIII ст. у оцінці В. Б. Антоновича». Доповідач зазначив, проаналізувавши роботи вченого, що В. Б. Антонович одним із перших вітчизняних істориків вивчав громадські рухи Правобережжя на основі широкої джерельної бази, яку сам частково підготував і видав друком, працюючи в Київській археографічній комісії.

Економічні аспекти внутрішньої політики Богдана Хмельницького висвітлювалися у виступі польського вченого, доктора філософії в галузі економічних дисциплін А. Котвицького, який акцентував увагу на важкій економічній ситуації, в якій проходили визвольні змагання українського народу середини XVII ст.

Проблеми спадкоємності традицій визвольних рухів на Правобережній Україні було розкрито у виступі старшого викладача кафедри історії України та зарубіжних країн Київського національного лінгвістичного університету О. Комової «Діяльність військових установ Центральної ради на Правобережній Україні (лютий-березень 1918 р.)».

Деякі пошуковці виступили з темами, спорідненими з проблематикою визвольних рухів Правобережної України. Вони стосувалися різних аспектів історії Правобережжя.

Пошукач Г. Кільова повідомила дані про створення та функціонування Київського навчального округу, до якого входила Східна Волинь, у роки попечительства Є. Ф. фон Брадке (1832-1837), наголосивши на актуальності питання вивчення досвіду існування шкільних округів при нинішньому реформуванні системи освіти.

Пошукач М. Запара працює в галузі біографістики, досліджує діяльність відомого вченого-економіста М. Х. Бунге, наукова діяльність якого пов'язана зі Східною Волиною. Доповідач ознайомив присутніх із участю вченого у діяльності Тимчасової комісії з опису губерній Київського навчального округу, що залишалася малодослідженою.

Пошукач В. Єфименко на основі нововиявлених документів з архівних фондів відтворив основні етапи життя та наукової діяльності ректора університету св. Володимира М. М. Цитовича, перші наукові праці якого побачили світ у Житомирі.

Вдячною аудиторією на конференції були студенти I-IV курсів історичного факультету. Проблеми, порушені доповідачами, викликали їхній жвавий інтерес, про що свідчили запитання, дискусії тощо.

Крім виступів учених академічних установ та вищих навчальних закладів, у рамках конференції відбувся студентський науковий семінар, яким керували викладачі історичного факультету, доценти П. Натикач та І. Ярмошик. У роботі семінару взяли участь студенти історичного та філологічного факультетів ЖДПУ та Житомирської філії Університету сучасних знань. Серед кращих можна відзначити реферати студентів І. Бутрик, С. Коцюби, М. Кругляк, В. Лукашук, Ю. Новицької, О. Огієнко, П. Опанащука, А. Седляра, С. Стельниковича, С. Яцика.

Зазначені заходи мали значний резонанс серед викладачів та студентів університету, що, без сумніву, сприятиме розвитку науково-дослідницьких традицій на нововідкритому історичному факультеті Житомирського державного педагогічного університету.